

Miksi kestävyysvajelaskelmat eroavat toisistaan? Mallien, oletusten ja parametrisointidatan vertailu

Jan Klavus (VATT)

Jenni Pääkkönen (VATT)

Taustaa

- Kestävyyssvaje tulevaisuuden haasteena ja nyt tehtävien julkista taloutta koskevien päätösten lähtökohtana
- Aiheeseen liittyen paljon tutkimuksellista mielenkiintoa eri tutkimuslaitosten taholta
 - + runsaasti laskelmia ja taustaa julkisen talouden kestävyysvaikutustekijöistä
 - laskelmissa suuria eroja: kestävyysvajeen tasoon ja taustatekijöihin liittyvää epävarmuutta

Taustaa

- Finanssialan keskusliitto (FK) tilannut VATT:lta selvityksen kestävyysvajelaskelmista ja niiden eroihin vaikuttavista tekijöistä
- Erityisesti hoito- ja hoivamenojen kehitys ja vaikutus julkisen talouden menokehitykseen
 1. Laaditaan kooste uusimmista kestävyysvajelaskelmista ja niiden taustaoletuksista
 2. Tehdään erilliset laskelmat erityisesti hoito- ja hoivamenojen vaihtoehtoisista kehitysurista (SOME-malli)

Kestävyyssvaje

- Kestävä taloudenpito edellyttää, että julkinen sektori kykenee hoitamaan nykyiset ja tulevat velvoitteensa ja sitoumuksensa ilman, että julkinen velka kasvaa hallitsemattomasti
- Kestävyyssvaje kertoo julkisen talouden sopeutustarpeen perusvuonna, jotta julkinen talous saadaan tasapainoon
 - Kuinka paljon veroastetta tulisi korottaa (tai vastaavasti julkisia menoja vähentää), jotta julkisen talouden intertemporaalinen budjetti saadaan tasapainoon?

Paineindikaattori S_2

Kestävyyssvajeen määritelmä:

$$S_2 = \underbrace{rD_{t_0}}_{\text{Velan tulevat korkomenot}} - \underbrace{PB_{t_0}}_{\text{Lähtöhetken perusjäämä}} - r \underbrace{\sum_{i=t_0+1}^{\infty} \frac{\Delta PI_i}{(1+r)^{i-t_0}}}_{\text{Omaisuuustulojen muutos ja lisäinvestoinnit}} - r \underbrace{\sum_{i=t_0+1}^{\infty} \left(\frac{\Delta Ageing_i}{(1+r)^{i-t_0}} \right)}_{\text{Ikäsidonnaisten menojen muutos}}$$

Lähde: VM:n taloudellinen katsaus, kevät 2013

Koostuu neljästä tekijästä

1. Nykyisen velkakannan tulevista korkomenoista
2. Lähtöhetken perusjäämästä
3. Omaisuuustulojen muutoksesta ja lisäinvestoinneista
4. Ikäsidonnaisten menojen muutoksesta

Vertailun kohteena olevat kestävyyssvajelaskelmat

1. Valtiovarainministeriö (2012)
2. Valtiovarainministeriö (2013)
3. EU-komissio (AWG) (2012)
4. ETLA (2013)
5. Suomen Pankki (2012)

Vertailun kohteena olevien kestävyyssvajearvioiden laskentamallit

1. Valtiovarainministeriö (SOME-malli, staattinen makrolaskentamalli)
2. EU-komissio (AWG) (SOME-malli)
3. ETLA (FOG-malli, dynaaminen yleisen tasapainon malli)
4. Suomen Pankki (? yleisen tasapainon malli ?)

Kestävyyssvajelaskelmien keskeiset taustaoletukset

OLETUKSET	VM (2012)			VM (2013)			EU (2012) ^a			Suomen Pankki (2012)			ETLA (2013)		
	2020	2030	2060	2020	2030	2060	2020	2040	2060	2020	2040	2060	2020	2040	2060
Talouselämyksen ja työmarkkinat															
BKT:n kasvu, %	1,8	1,5	1,6	1,8	1,5	1,6	1,7	1,6	1,5	1,4	1,5	1,4			
Työn tuottavuuden kasvu, %	2,0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,8	1,5	1,5				1,9	1,75	1,75
Kokonaistuottavuuden kasvu, %							1,3	1,0	1,0	1,4	1,4	1,4			
Pääomapanoksen kontribuutio, %							0,7	0,5	0,5						
Työvoimapanoksen kasvu, %				-0,2	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0			
Työvoimaosuus, %	76,6	76,6	76,6	76,4	77,0	77,0	76,4	75,9	76,2	65,0	66,1	65,4			
Työttömyysaste, %	6,0	6,0	6,0	7,4	6,5	6,5	6,6	6,6	6,6	6,5	6,5	6,5	6,5	6,0	6,0
Inflaatio, %	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0			
Velan reaalkorko, %	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	5,0	5,5	5,5	1,6	2,5	2,5
TEL-sijoitusten reaali tuotto, %	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	5,2	5,5	5,5	6,0	3,9	3,9
Väestöennuste															
65-vuotta täyttänyt väestö, %	22,7	25,9	28,7	22,6	26,2	28,2	22,1	25,5	27,0	22,6	26,2	28,2	22,6	26,2	28,2
Nettomaahanmuutto, tuhatta	15 000	15 000	15 000	17 500	17 500	17 500	11 400	8 600	7 300	17 500	17 500	17 500	17 500	17 500	17 500
Syntyvyys	1,85	1,85	1,85	1,82	1,82	1,82	1,86	1,86	1,86	1,82	1,82	1,82	1,82	1,82	1,82
Elinajanodote, miehet							78,4	81,6	84,4						
Elinajanodote, naiset							84,6	87,0	89,2						
Hoidon tarve / elinajanodote															
Kuoleman läheisyyteen liittyvät menot													x	x	x
TULOKSET															
Ikäsidonaiset menot, % bkt:sta															
Terveystuotto	5,9	6,3	6,9	6,0	6,4	7,0	6,4	7,0	7,0	6,6	7,6	8,0			
Pitkäaikaishoito	2,3	3,0	4,4	2,6	3,2	4,3	3,1	4,7	5,1	2,7	3,7	4,0			
Hoidon- ja hoiva yhteensä	8,2	9,3	11,3	8,6	9,6	11,3	9,5	11,7	12,1	9,3	11,3	12,0	8,7	9,7	9,7
Kestävyyssvaje			3,5			4,2						4,2			1,0

^a Perustuu EU:n talouspoliittisen komitean ikääntymisyöryryhmän raporttiin (Ageing Working Group 2012).

Laskelmien eroja selittävät tekijät

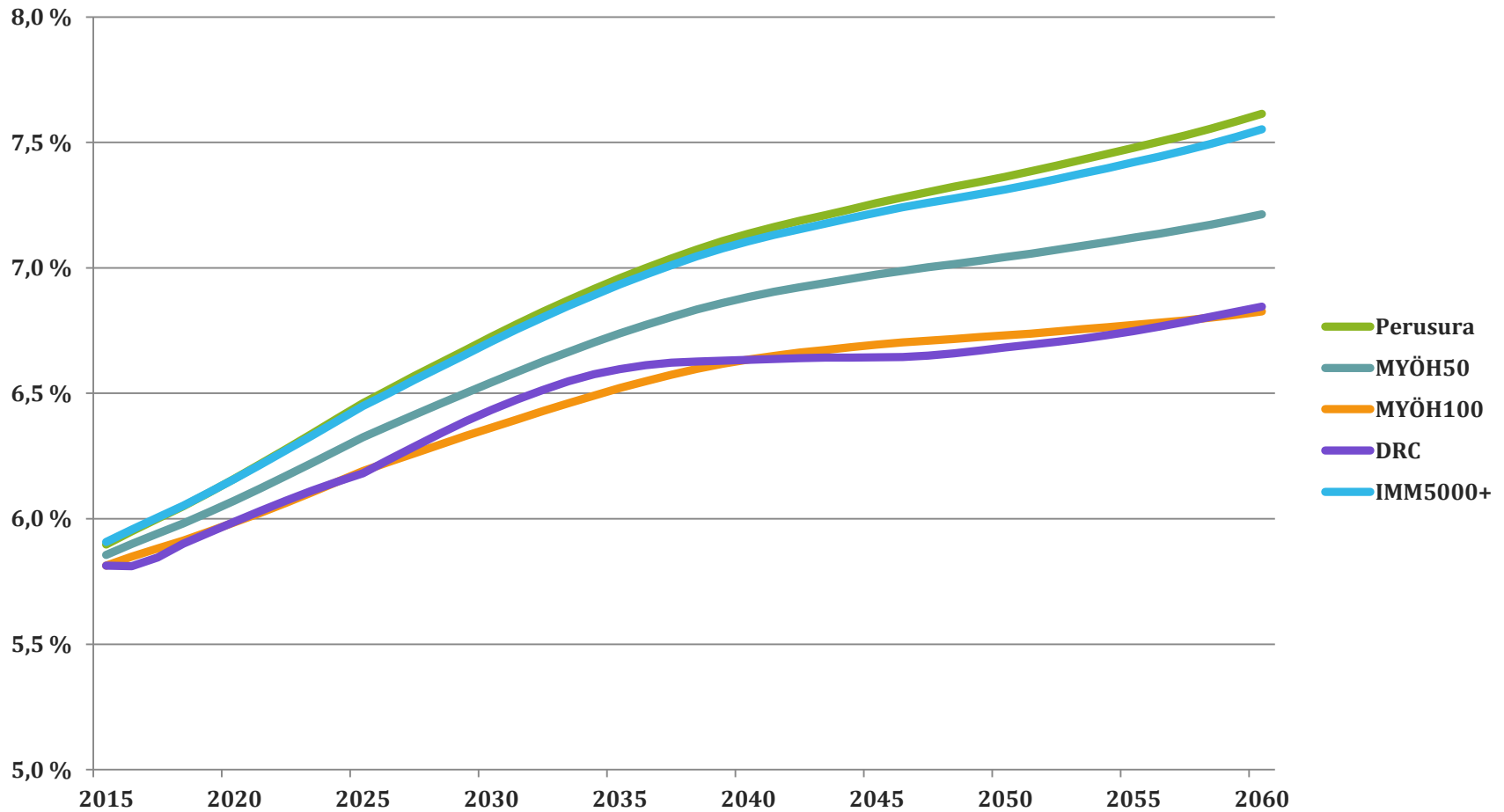
Mallien rakenteesta ja ominaisuuksista johtuvat erot

- Yleisen tasapainon malli tuottaa todennäköisesti samoista lähtöoletuksista erilaisen tuloksen

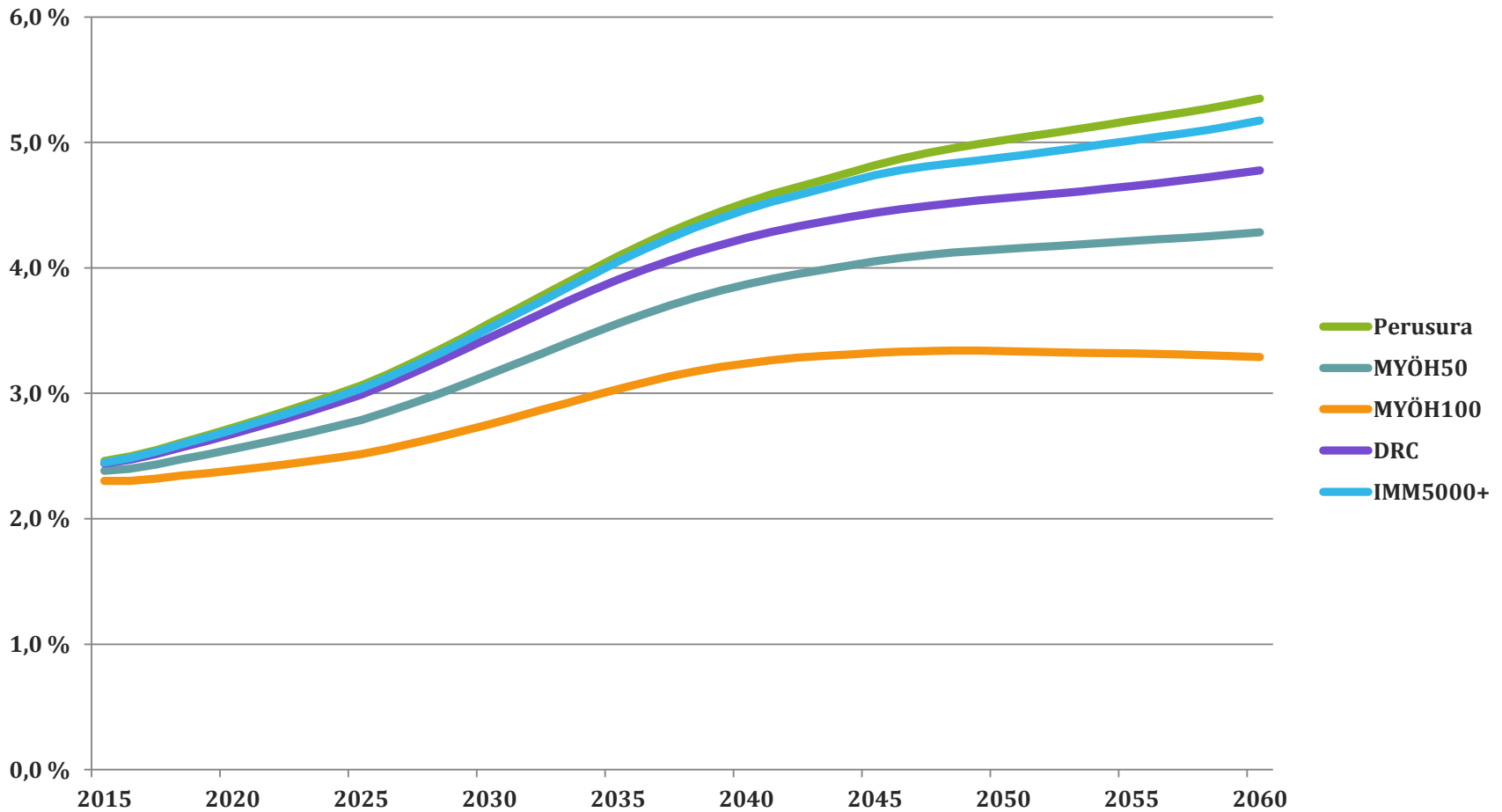
Keskeiset taustaoletusten erot

- Lähtövuosi ja perusjäämä / julkisen talouden alijäämä lähtötilanteessa
- Työvoiman määrän kehitys / nettomaahanmuutto
- Julkisen palvelutuotannon kustannusten taso ja kehitys
- Julkisten palvelujen käytössä tapahtuvat muutokset

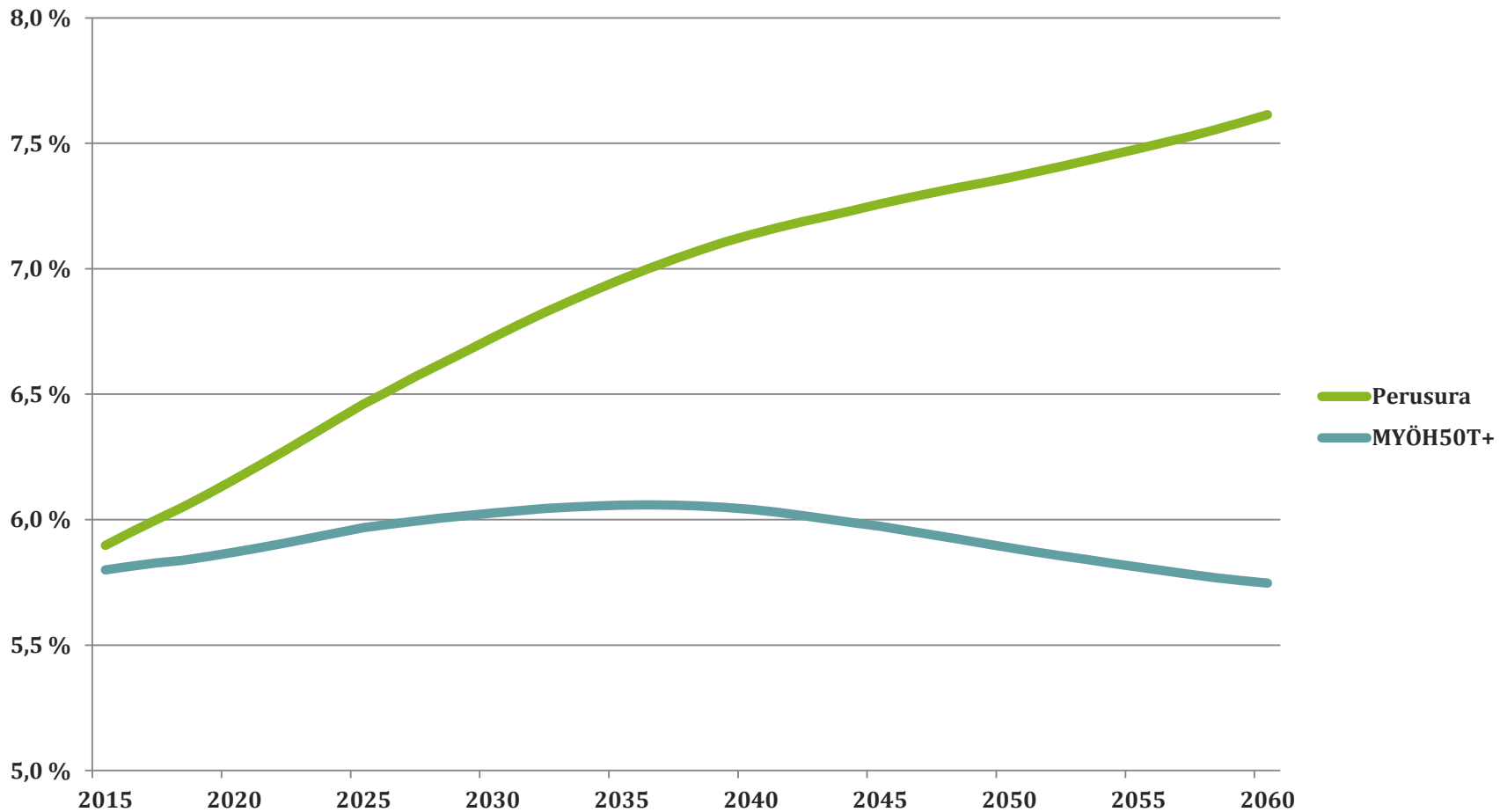
Terveydenhuoltomenojen kehitysurat 2015 – 2060 (% BKT:sta)

Pitkäaikaishoidon menojen kehitysurat 2015 – 2060 (% BKT:sta)

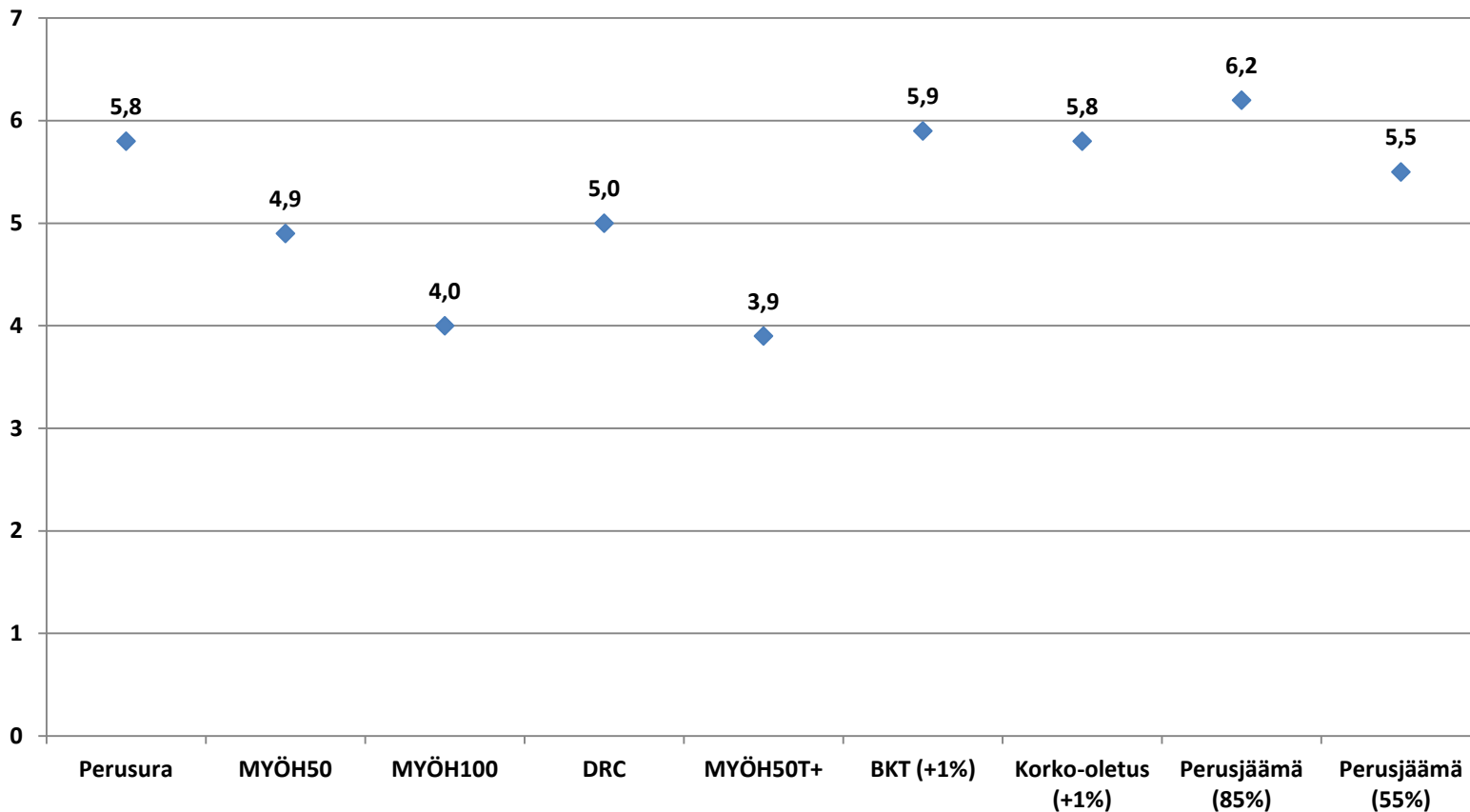

Hoidon tarpeen myöhentymisen ja tuottavuuden kasvun vaikutus terveydenhuoltomenojen kehitykseen 2010 – 2060 (% BKT:sta)

Kestävyyssvaje eri taustaoletuksilla

S2-kestävyyssindikaattori

Yhteenveto ja päätelmiä

- Keskeisimmät julkisten menojen kehitykseen ja kestävyysvajeeseen liittyvät tekijät liittynevät seuraaviin (staattisesti arvioituihin) kehityskuluihin:
 1. Hoito- ja hoivapalvelujen tarve / käyttö
 - ✓ hoidon tarpeen myöhentyminen
 - ✓ laitoshoidoivaltaisuuden vähentäminen / alkamisen myöhentyminen
 2. Palvelujen tuotannon kustannuskehitys ja tuottavuus
 - ✓ palvelujen kysyntä ja minkälaisia palveluja tarjotaan tulevaisuudessa
 - ✓ (työn)tuottavuuden parantaminen
 - ✓ palvelujen käyttäjiltä kerättävän rahoituksen lisääminen
- Sisältävät myös runsaasti dynaamisia elementtejä

Yhteenveto ja päätelmiä

- Yleisluonteinen katsaus kestävyysvajeen laskentamalleihin ”ulkopuolisen tarkkailijan silmin”
- Kattavamman selvityksen eri mallien ja taustaoletusten vaikutuksista laskelmiin saisi, jos mallien varsinaiset asiantuntijat / operaattorit tekisivät vastaavan vertailun